

UvA-DARE (Digital Academic Repository)

[Review of: J. van der Waals (2006) Prenten in de Gouden Eeuw: van kunst tot kastpapier]

Kolfin, E.E.P.

Publication date

2007

Document Version

Final published version

Published in

Zeventiende Eeuw

[Link to publication](#)

Citation for published version (APA):

Kolfin, E. E. P. (2007). [Review of: J. van der Waals (2006) Prenten in de Gouden Eeuw: van kunst tot kastpapier]. *Zeventiende Eeuw*, 23(2), 308-309.

General rights

It is not permitted to download or to forward/distribute the text or part of it without the consent of the author(s) and/or copyright holder(s), other than for strictly personal, individual use, unless the work is under an open content license (like Creative Commons).

Disclaimer/Complaints regulations

If you believe that digital publication of certain material infringes any of your rights or (privacy) interests, please let the Library know, stating your reasons. In case of a legitimate complaint, the Library will make the material inaccessible and/or remove it from the website. Please Ask the Library: <https://uba.uva.nl/en/contact>, or a letter to: Library of the University of Amsterdam, Secretariat, P.O. Box 19185, 1000 GD Amsterdam, The Netherlands. You will be contacted as soon as possible.

J. van der Waals. *Prenten in de Gouden Eeuw. Van kunst tot kastpapier*. Zwolle/Rotterdam, Waanders/Museum Boijmans van Beuningen, 2006. 240 pp. ISBN 90-400-8783-0. € 32,50.

Sinds de publicatie van David Becks dagboek van 1624, *Spiegel van alledag* (Hilversum 1993) is er geen boek meer verschenen dat de zeventiende-eeuwer zo nabij komt als deze studie naar het gebruik van grafiek. De inleiding maakt duidelijk dat in de zeventiende eeuw de zogenaamde gebruiksgrafiek, veelal goedkoop drukwerk ter decoratie van huis en haard, de grootste prentcategorie moet zijn geweest, terwijl er nu nog maar nauwelijks iets van resteert. Het is opgebruikt en wat bewaard bleef, werd nooit verzameld als hoge kunst. Een beeld van omvang en inhoud is nu alleen nog maar te krijgen door bestudering van de aanbodzijde, via winkelinventarissen en fondslijsten waarvan er maar liefst zeven worden gegeven in de bijlagen; door visuele bronnen als zeventiende-eeuwse poppenhuizen en schilderijen waarin prenten zijn verwerkt of prentgebruik is afgebeeld, en via enkele bij toeval bewaardgebleven objecten, waarvan een beplakte scheepskist wel het meest spectaculaire voorbeeld is. Veel materiaal werd al dan niet professioneel bewerkt: ingekleurd, verknipt, ingelijst en/of opgeplakt. Onderschriften blijken daarbij vaak te worden weggeknipt, en dat zet aan het denken over de relatie tussen tekst en beeld die veel minder hecht blijkt dan we nu vaak denken.

Het hoofddeel van het boek is de catalogus. De verscheidenheid aan afmetingen, technieken, stijlen, onderwerpen, functies en vormen van gebruik die hier wordt getoond, is overweldigend. Aangezien het streven was om de breedte van prentproductie- en gebruik te laten zien, kreeg naast de gebruiksgrafiek ook de meer artistieke grafiek van de *peintres-graveurs* een plaats. Om de overvloed aan materiaal enigszins geordend te presenteren, zijn op een tamelijk associatieve manier die het contemporaine gebruik goed recht lijkt te doen thema's bedacht: tijdloze als de elementen of de seizoenen, aan actualiteit gebonden als de oorlog te land en ter

Signalementen

zee, spirituele als katholieke en protestante beeldvorming, openbare en meer private thematiek. De bijschriften zijn altijd informatief, maar ook erg kort en zeer verschillend. Nu eens gaat het over de materiële kenmerken van een prent, dan weer over het ontstaansproces, kopieerfouten, iconografie, uitgever of (cultuur)geschiedenis. Een enkele keer is er zelfs helemaal geen tekst (cat. 179). De prenten met hun opschriften en gebruikssporen en de objecten zelf vertellen een groot deel van het verhaal en hadden daarom best groter afgedrukt mogen worden.

Door al de korte maar volle teksten, de overwelldigende omvang en de ongebruikelijkheid van het materiaal heeft het boek nu iets kortademigs en fragmentarisch. De twee essays aan het eind, een over Visschers *Royaalbijbel* en de ander over beeldprogramma's en prentreeksen, verdiepen weliswaar twee onderwerpen uit het catalogusdeel, maar dat zijn niet de onderwerpen die al dit materiaal werkelijk inkaderen. Daarvoor zou meer onderzoek naar de gebruikers nodig zijn (blijkens vroegtijdige 'hobbyboekjes' was het knippen vooral een vrouwenaangelegenheid, terwijl sommige voorstellingen ook kinderen als kopers tonen) maar vooral ook naar de uitgevers en verkopers van al dit materiaal. Voorlopig zal *Prenten in de Gouden Eeuw* een bronboek blijken dat een geheel nieuw onderzoeksveld voor een breed publiek inzichtelijk heeft gemaakt.